

Populus alba cv

26



Witte abeel



De Althæa Pers





AS



BLAD



BLOEIWIJZE



BIJPRODUCT



STUIFMEEL



WORTEL



ZAAD



ZOMERTAK



HOUT



SCHORS



VRUCHT



GASTEN DIERLIJK



GASTEN PLANTAARDIG



TAKDOORSNEDE



WINTERTAK



Populus alba cv

Witte abeel

De witte abeel is een telg uit de wilgenfamilie, waartoe alle wilgen, populieren en abelen behoren. De naam *populus* was ook bij de Romeinen de gewone, Latijnse naam voor populier. Het woord betekent echter ook volk. De Romeinen beluisterden in het geruis van de bladeren het geroezemoes van het volk, *populus*, in de straten en op de pleinen van Rome. De Latijnse, tweede naam *alba* staat voor wit. De witte abeel wordt in de volksmond ook wel witboom of witte populier genoemd.

¶ De witte abeel is inheems in Midden- en Zuid-Europa en in het midden en westen van Azië. Sinds het begin van de 17e eeuw is hij in ons land te vinden. In parken en tuinen komen we hem veel als sierboom tegen. In de duinen wordt hij regelmatig aangeplant, omdat hij zeer goed bestand is tegen het zout in de lucht. Hij komt dikwijls spontaan op langs rivieren en in binnenduinen. De abeel voelt zich het beste thuis op vochtige, voedselrijke en kalkhoudende grond.

¶ Vindt hij deze juiste omstandigheden, dan groeit de witte abeel uit tot een hoge boom met een vrij brede kroon. Een hoogte van dertig meter is geen uitzondering. De kroon maakt met zijn gespreide en gedraaide takken een warrige indruk. Op humusarme grond blijft hij echter steken in een armoedige struikvorm. Zoals alle leden van de wilgenfamilie is hij

een snelle groeier. In Vlaanderen wordt hij om die reden ook wel *gauwgroot* genoemd. Abelen kunnen een leeftijd bereiken van zo'n driehonderd jaar.

¶ Onder de grond heeft de witte abeel een uitgebreid netwerk van oppervlaktewortels, dikwijls met een straal van ruim 25 meter. Het is daarom niet aan te raden hem te planten in de buurt van huizen of ondergrondse waterleidingen. De wortels kunnen gemakkelijk veel schade aanrichten. Hoever de wortels reiken, is goed te zien aan de grote hoeveelheden wortelopslag, die tot ver van de moederboom als jonge scheuten te voorschijn komen.

¶ De witte abeel maakt in zomer en winter een heldere en lichte indruk. De vrij gladde stam blijft tot op hoge leeftijd helder grijs. De twijgen zijn dicht bezet met wit, wollig dons. De schors vertoont, vooral naar de top toe, de voor abelen zo kenmerkende ruitvormige, wybertjeachtige, ondiepe holtes.

¶ De boom is tweehuizig. Dat betekent dat de mannelijke en de vrouwelijke bloemen zich niet ontwikkelen op dezelfde boom. Hij bloeit in de vorm van hangende katjes. Die verschijnen in het voorjaar, voordat de bladeren uitkomen. Zo zitten de bladeren niet in de weg, wanneer de verspreiding van het stuifmeel door de wind plaatsvindt. De mannelijke katjes zijn vrij dik en drie tot zeven centimeter lang. De vele, dicht opeen staande meeldraden kleuren de katjes karmozijnrood. Nadat het stuifmeel is verspreid, vallen de katjes massaal af en vormen zo een paarsrood tapijt onder de boom. De vrouwelijke katjes zijn korter en

blijven hangen tot de vruchtjes zijn gevormd in mei-juni.

¶ Als de vruchtjes openspringen, verschijnt er een zaadje met een donzen kuifje waar de wind vrij spel mee heeft. Tot ver in de omgeving wordt het zaad verspreid en dat is prima voor de soort, maar zeer vervelend voor mensen met hooikoorts. Voor hen is deze boom een regelrechte plaag.

¶ De bladknoppen van de witte abeel zijn spits en ze bevatten hars. Tijdens de groei zijn de bladeren donzig. Later worden de onderkanten ervan viltig en kleuren ze naar het zo kenmerkende grijswit. De bladeren staan verspreid langs de takken. Een blad is meer breed dan lang en handvormig gelobd.

¶ Het witte tot grijsachtige kernhout vertoont geen merkbaar verschil met het spinhout. Het is zeer fijn en dicht van nerf, vast, taai en zacht. Het is uitstekend geschikt voor bewerkingen als schillen, drogen en lijmen. Al eeuwen lang wordt het gebruikt als bouwhout: binten voor boerderijen, deuren, kozijnen en vloeren. Voor de klompenmakerij was het hout essentieel. Tegenwoordig gaan grote hoeveelheden naar de pallet-, kisten- en papierfabricage. Het hout is duurzaam, tenzij het met vocht in aanraking komt.

¶ Jong loof en schors werden vroeger gebruikt om gele en groene kleurstoffen van te maken. De hars van de knoppen werd gebruikt als grondstof voor geneesmiddelen, zoals zalf en tinctuur.

¶ Historisch gezien wordt de witte abeel geassocieerd met de tweeslachtigheid van de natuur. Dat heeft te

maken met de verschillende kleuren aan één blad: het groen aan de bovenkant en het wit aan de onderzijde. Hij was bij de Grieken gewijd aan Persephone, godin van de wedergeboorte.

¶ Volgens Virgilius is de witte abeel met Hercules verbonden. Naar de legende gebruikte Hercules een krans van abelenbladeren toen hij de hellehond Cerberus uit de onderwereld haalde. Het zweet van de held maakte de onderkant van de bladeren wit. Later is Hercules na een slangenbeet gered, dankzij de heilzame werking van de bladeren. Daarom werd de witte abeel later aangeplant in streken met veel slangen, omdat de boom een aartsvijand van de slang zou zijn.

¶ In het oude volksgeloof speelt de witte abeel ook een rol. De snelle groei van de abeel zou bij jonge meisjes namelijk een snelle haargroei bevorderen. Voor dat doel is het nodig een gaatje in de boom te boren en daar een plukje haar in te steken.

¶ Saters werden soms afgebeeld met een krans van abelenblad. In de Middeleeuwen geloofde men in een relatie tussen heksen en de abeel. Zo zou het sap van de bladeren vrouwen onvruchtbaar kunnen maken. Er werd een strenge winter aangekondigd als de boom in de herfst eerst de onderste bladeren verloor; anderzijds stond er een zachte winter voor de deur als de bovenste bladeren eerst afvielen.

Vindplaats: Volkstuin TU-Delft, Thijsseweg, Delft

